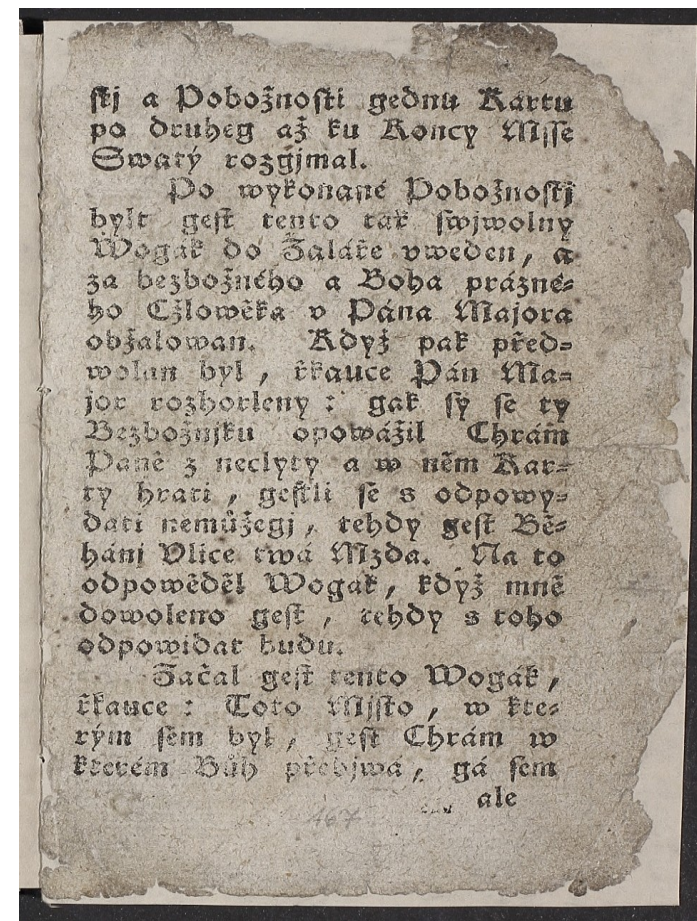
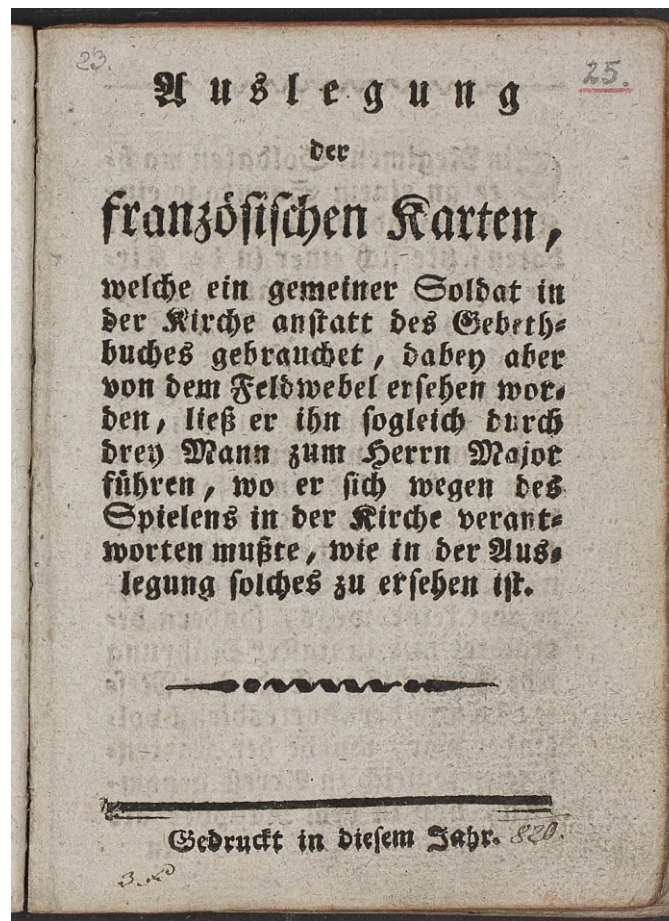
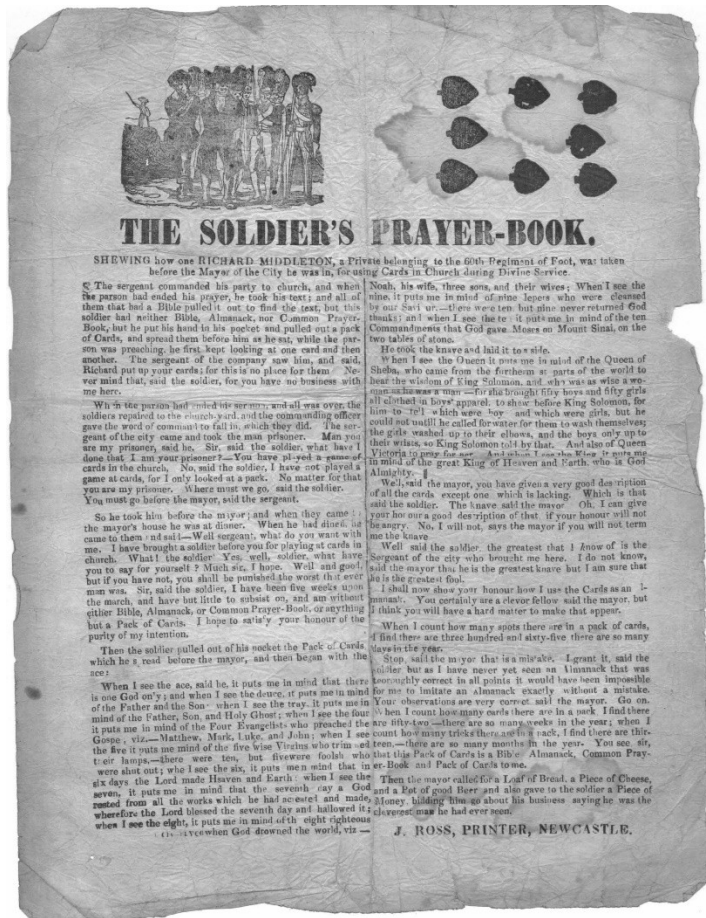
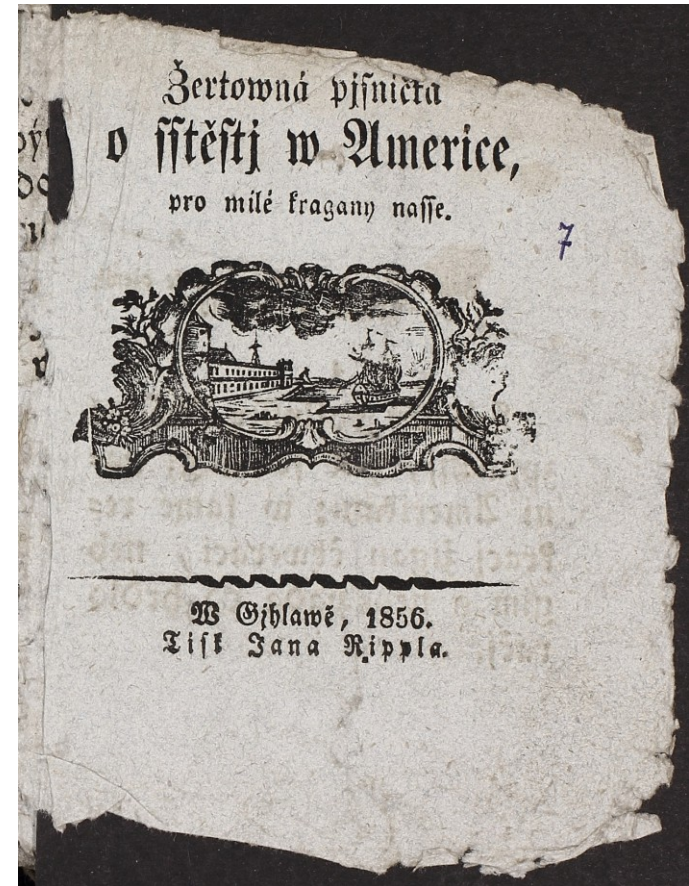

Česká kramářská píseň - úvod

Setkání s kramářskou písní I

Setkání s kramářskou písní II

Jarmareční zpěvák u Židlochovic (MG, 1852)

Historie české kramářské písně

- **Přímé počátky** spatřovány v 1. polovině 17. století a její popularita se drží až do 2. poloviny 19. století.
- Období **největšího rozkvětu** 18. století - 1. polovina 19. století. (Voit 2006: 498).
- Někteří autoři spatřují počátky kramářské písně již v 16. století – za nejstarší kramářskou píseň bývá považována píseň o bitvě u Moháče z roku 1526 (Mocná 2004: 328; Traxler 2007: 428).
- **Bezprostřední předchůdci** české světské kramářské písně: **časové a satirické písně** (zvláště populární v husitském období) a od 16. století **tištěné moralistní písně, zpravodajské letáky**. Beneš 1970b: 15; Scheybal 1990: 13; Voit 2006: 496; Traxler 2007: 428; Ivánek 2017: 205.

Kramářské písně jako fenomén populární kultury

- Fenomén populární kultury, na pomezí mezi uměleckou produkcí a tvorbou lidovou (folklórem). Spojitost s lidovými písněmi - autoři jsou často neznámí, textově a hudebně nejsou písně definitivně fixované, ale šíří se (přetiskují) v různých variantách a jejich recipienty bylo (vedle nižších vrstev města) rovněž venkovské obyvatelstvo. S uměleckou produkcí je zase spojuje tradování tištěnou formou.
- M. Bachtin: populární jako rebelství v každém z nás, protiklad k oficiální (ne elitní) kultuře
- J. Fiske: kultura jako dynamický proces. „Ti, kdo mají moc, jsou neohrabaní, přeorganizovaní, zatímco ti, kdo obsadili slabé pozice, jsou kreativní, akční a flexibilní.“ (Fiske 2017:108). Umberto Eco: partyzánská válka. Konzumace kultury: vytváření významů, konstruování identit, nalézání požitků.

Co je kramářská píseň?

- Velmi obtížné najít jednoznačnou definici kramářské písně
- Přívlastek „kramářské“ nereprezentuje její specifické hudební nebo literární vlastnosti, nýbrž reflektuje vnějškový aspekt, formu prodeje v kupeckých krámech, u trhových stánků nebo podomními prodejci.
- „Publikační forma“ –drobné několikastránkové sešitky s jednou nebo několika písněmi, vytištěné nejlevnějším způsobem na nejlevnějším papíru, někdy doprovázené jednoduchou obrazovou složkou, někdy melodickým odkazem. Původně v tiskárně na jednom velkém listu, rozřezány a složeny (šestnáctěrka, osmerka).
- Kramářské tisky: modlitby, proroctví, svaté obrázky, pověrečné tisky, kalendáře, snáře, od poloviny 18. století i umělé básnické skladby a zlidovělé arie.
- Alternativní termíny: kramářská poezie a jarmareční píseň, trhová, špalíčková, pouťová, poutní, letáková či kolportážní píseň.
- Špalíčky

Autoři, prodavači, čtenáři

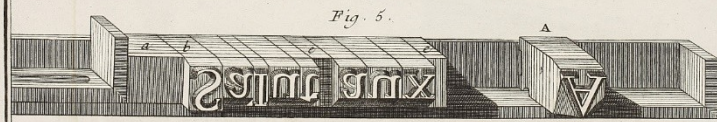
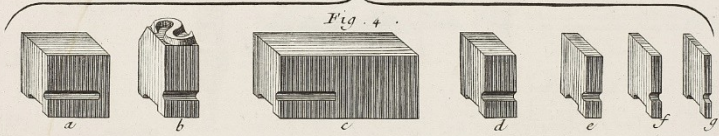
- Autoři nejsou zpravidla známi. Ve 2. pol. 19. stol. Autorství častější, i ženy.
- Pražský písničkář a organizátor poutí František Hais (1818–1899), Paměti.
- V 17.–19. století se postupně typickým recepčním prostředím kramářských písní stalo neprivilegované městské a venkovské obyvatelstvo. Ale P. Burke: 16. a 17. století – šlechtici i panovníci milovali a sbírali balady. Isabela Kastilská, Ivan Hrozný, dánská královna Sofie. *„Zpěvák balad si stěžoval, že nemá žádné posluchače, že není zájem o jeho balady. Veselý doktor [Richard Corbet] si svlékl talár a oblékl si zpěvákův kožený kabát a že byl pohledný muž a měl vzácně zvučný hlas, prodal mnoho balad a měl velké publikum.“* (Burke 2005: 51)

Kramářské písně jako evropský a světový fenomén

- Sběratel balad Samuel Pepys (1633 – 1703): „As take a straw, and throw it up into the air, you shall see by that which way the wind is, which you shall not do by casting up a stone. More solid things do not show the complexion of the times so well as ballads and libels.“ (The Pepys Ballads.1. Podle Fumerton & Guerrini 2010: 1.)
- Anglické „broadside ballads“ (písně tištěné jednostranně), případně „broadsides“ či „broadsheets“ (tištěné oboustranně). Poč. 16. -19 století. K vidění a slyšení takřka všude – na stěnách domů a hostinců, v rukou prodavačů v ulicích Londýna, byly zpívány individuálně podomními prodavači, kolektivně v hospodách, v práci mistrem a jeho tovaryši, na poli děvečkami a rolníky. Vytištěny tisíce, kolovaly milióny kopií.
- Německé a rakouské „Bänkelsang“ a „Flugblattlieder“ či „Lieddrucke“. Bänkelsang (Petzoldt 1982).
- Polské „pieśni jarmarczne“, „odpustowe“, „kramarskie“, „pieśni dziadowskie“, „druki ulotne“ (19. stol.)
- Románské prostředí: „cantastoria“ (Itálie), „Bibliothèque bleue“ (Francie), „literatura de cordel“ (Španělsko), „folhetos de feira“ (Portugalsko). Dodnes cordel v Brazílii.
- Ruský „lubok“, písně slovenské („piesne jarmočné“, „púťové“), ukrajinské („spivanki“), bulharské („pesnopoiki“, tj. zpěvníky). (Podle Holubová 2012: 5). Skandinávie – Dánsko („skillingsviser“)

Technologie výroby kramářských písní (J. Dufka, M. Drozda)

- Technologie výroby tištěných knih se v českých zemích rozšiřovala od 70. let 15. století.
- Kromě malých regionálních tiskáren, zejména od 2. poloviny 18. století vznik velkých tiskařských podniků, současně i více než deset tiskařských lisů. Provoz tiskáren byl regulován, obvykle býval založen na panovnickém privilegii, později guberniální koncesi.
- Řemeslo přecházelo nejčastěji z otce na syna, zetě, nebo nového manžela tiskařovy vdovy, díky čemuž některé rodiny držely tiskárny dědičně i v několika generacích.
- Až do 1. poloviny 19. století se technologie příliš nelišila od Gutenbergova způsobu knihtisku. Vysázené litery byly zasazeny spolu s formami pro dřevořezové ilustrace a výplňovými prvky do sazebnice a vloženy do tiskařského lisu. Na raznici byla nanesena tamponem tiskařská barva a přiložen navlhčený arch papíru. Po přiklopení desky byl lis sešroubován, čímž došlo k otisku na papír.
- Výrazný zlom ale přinesl až vynález Königova rychlolisu na počátku 19. století; od 30. let 19. století se začaly postupně prosazovat i rotační stroje s tlakovým válcem, které vedly k postupné likvidaci drobných knihtiskáren.

Gravé par Del.

Benard Fecit.

Imprimerie en Lettres, l'operation de la casse.

Tiskařská praxe

- Běžnou praxí byla výroba patisků, tedy nápodob tištěných předloh.
- Vydávaná díla podléhala cenzurnímu dohledu, což může být také jeden z důvodů, proč značná část kramářských písní neobsahuje vydavatelské údaje. Cenzurní dohled byl ale obcházen.
- Typickým formátem českých kramářských písní byla šestnácterka, se stranou o velikosti ca 11 × 9 cm, která vznikla zřejmě vývojem z nákladnější osmerky během 1. poloviny 17. století. Z jednoho tiskového archu tak mohly být v závislosti na počtu stran tištěny až čtyři písně.
- Ke snížení prodejní ceny přispíval také tisk na horší papír, využití staršího, opotřebeného písma a mnohdy menší úsilí vynaložené na sazbu textů a korektury. Sešívání listů nitěmi nebo zpevňování hřbetu papírovým páskem prováděli zřejmě až distributoři, spojování do specifických konvolutů – špalíčků – bylo až dílem recipientů (Petřtyl 1956: 252–265).

Distribuce a prodej

- Titulní strana světských kramářských písní obvykle označením druhu písně: *Novina jistá a pravdivá, Velmi strašlivý příběh, Nová píseň světská, Píseň nová kratochvilná, Žalostivý příběh, Píseň truchlivá* později také *Píseň pro mládence a panny*. Teprve za rematickým titulem následoval název tematický, nejčastěji sumarizace zachycené události, obvykle s udáním data a místa.
- Tiskař býval zároveň i nakladatelem (levnější). Část prodával ve vlastní síti, část rozprodával kramářům a zpěvákům. Ale i naopak, tiskař tiskl na objednávku zpěváka, kramáře (autora) – F. Hais.
- Produkce: volnější vazba mezi obrazovými tabulemi a prodávanými tisky. Například tabule zabavená roku 1765 při zpěváckém vystoupení před kapucínským kostelem ve Vyškově jen částečně odpovídala prodávané písni, nadto byly zpěvákům zabaveny i tištěné texty modliteb a svatebních proslovů, které s písní i obrazem souvisely jen volně.
- V Líšni na konci 19. století: „*Pěsničkář přichází se ženou. Nese si bidlo a žena na zádech uzel. Na náměstí zarazí bidlo do země, rozváže uzel a na plachtě na zemi rozloží své kramářské „pjesničke“. Má několik svinutých obrazů, na nichž zhruba namalován děj jeho písní výpravných, zvláště o vraždách a popravách. Na bidlo zavěsí obraz, spustí se ženou píseň a holí ukazuje na obraze. Příchozím posluchačům nabízí písně po dvou krejcarech ,he s notó‘.“ (Bartoš & Mašíček 1902: 29–30).*
- Snahy o omezování a kontrolu. Po krátkém uvolnění v 80. letech 18. století represe v několika vlnách až do 60. let 19. století. Zejména v závislosti na dění v zahraničí docházelo k zákazu kramářského prodeje.

Jazyk kramářských písní (P. Kosek)

- Texty 17. a 18. století svědčí o tom, že šlo o **jazyk stabilizovaný, navazoval na předchozí tradici** vyspělého jazyka konce 16. století.
- Místy písně přijímaly některé jazykové jevy, které se rozšířily na větší části českého jazykového území a které do jazyka textů vysokého stylu konce 16. století pronikaly jen nepatrně: skupinu *ej* na místě starého *ý* (*výklad* > *vejklad*), protetické *v* před *o* na začátku slova (*orat* > *vorat*), dvojhlásku *ou* na místě *ú* na začátku slova (*údolí* > *oudolí*) a konečně *í/ý* tam, kde se nacházelo *é* (*dobrého* > *dobryho*, *mléko* > *mlíko*). Zpravidla pro potřeby rýmu nebo pro vyjádření expresivity, popř. v lexikalizovaných případech (vázána na konkrétní slova).
- Konzervativní jazyková stránka světských kramářských písní plynula z faktu, že byly úzce spjaty se sférou kramářských písní náboženských. V průběhu 19. století mluvenostní varianty pronikají do textů s větší intenzitou: kromě již zmíněných jevů jde např. o některé inovace typu 7. pádu množného čísla *čtyřma koňma*.

Písmo (P. Kosek)

- Lidově (a neeterminologicky) se písmu říká „kurent“ nebo „švabach“. Různé varianty písma novogotického, které se vyvinulo na přelomu středověku a raného novověku ze středověkého písma gotického.
- Novogotické písmo se používalo jen pro jazykově české nebo německé tisky, kdežto tisky latinské se od 16. století sázely nejběžnějším humanistickým písmem antikvou (lidově nazývanou „latinka“).
- V 2. polovině 19. století se sice definitivně prosadilo písmo humanistické, nicméně v oblasti kramářských tisků se silou tradice držely staré novogotické fonty až do 2. poloviny 19. století.
- Každá tiskárna měla zpravidla k dispozici rozdílné sady švabachu a fraktury různých velikostí (často i původu či stáří). V tiskárenské praxi se pak oba typy novogotických písem užívaly vedle sebe, měly rozlišovací funkci (titul, impresum, iniciála, melodický odkaz).

Kteráz se stala za

Regnem Kolinem / we Ws
 Gelbdoeffe Njli odrud / Bydlel tam
 Gaused gedem / Zacharyáše Sméno magjc /
 a Manjelska swau poctiwé se chowage / Dyna
 gednoho swéwolného mēl / se Dcey swému
 protivil a geho vžil / což Pán Bůh na něj do-
 pustil hroznu Mletu / Masopustnj Těs-
 děli swého Dce s Matkou prohlímal / magjc
 do Hospeta giti do Petka gita wetel / potom
 do Hospody šel / a Tanec hrozny s gednau
 Džwečkau prowobil a pachal / Pán Bůh na
 ně dopustil se se we Dne y w Dcey přestělý
 Tegden pachowati museli / a potom sjoně
 skončenj swé wzali / což gedent. šdy ptes
 spjwagjc, bude mocy lépe
 wyrozuměti.

Nejprwé w Německém Gazyku / a
 nynj k žadosti Bohabogicých Lidj na Česko
 přeložena / a k Polerském Reboznjch wyciště-
 na / Roku 1703.

Kteráz se stala Léta 1682. Den Swa-
 teho Antonjna Měsíce 17° Dne Ledna / a
 to w Králowstwj Polském, w Městečku
 Wzápoři / na Pomezj Tatarském / kte-
 rak tam dvě Sestry byly / gedna chu-
 dobná a osyřelá / a druhá bohatá magj-
 ce gednoho Mlynáře : gať chudobná k
 nj přišla s šesti Djetkami swými na
 obživěnj / ona gich obživěti nechčela /
 dwy Děti a tu wlastnj Sestru swau
 přezalostně zamordowala / a gať se s nj
 dále stalo / gedent každý Křestian přezp-
 wagjc tu Nowinu / lépe z ni wyrozu-
 měti mocy bude.

Wytisřena nejprwé w Krakowě w
 Polském Reji / a nynj sem přinesena a wyciřena /
 Lěta 1681

Obraz (J. Dufka)

- 1. Obrazy nesoucí informaci
- 2. Obrazy povahy ornamentu s vizualizační funkcí v textu
- 3. Tzv. typografické ozdůbky (hvězdičky, kvítky, vinné listy, žaludy apod.), které fungují jak samostatně, tak mohou být skladebným prvkem složitějších kompozic. Nejčastěji lze obrazové prvky nalézt na titulní straně, na začátku a na konci textu, často ve formě klasického knižního vlysu a viněty.
- Tradiční techniku představoval dřevořez užívaný až do 2. poloviny 19. století. Štoček.
- Zaujmut, zvýšit přitažlivost tisku a kategorizovat nabízené zboží.

Obraz

- Generická vyobrazení byla často využívána i pro určité typy písní, které je na jejich základě možné identifikovat (muž a žena, voják, popraviště, monogram Krista nebo Panny Marie, kříž).
- Složitější vyobrazení pak disponují vlastní vyprávěcí schopností, případně v nich mohou být alespoň hledány detaily zmíněné v tisku (biblické scény, bitvy, živelní pohromy).
- Často motivováno vybavením dílny.
- Štočky slovenské Skalice v 19. století - jejich původ a užívání lze sledovat až do poloviny 16. století, kdy je z Norimberka zakoupil prostějovský tiskař Jan Günter.

Obrazové typy

Melodie

- Vztah textu a nápěvu je ve světské kramářské písni volný, už proto, že k novým textům se nové melodie zpravidla netvořily. Vybíraly se ze známých nápěvů různého původu a vodítkem byl odkaz v záhlaví textu – doporučení, na jaký nápěv text zpívat.
- Kramářský zpěv neusiloval o hudební tvorbu a originalitu, ale o přístupnost a sdílení textů zpěvem.
- Zpěv kramářských písní se odehrával podobně na ulici, na trhu, v hostinci, ve škole, v kostele, na svatbách a pohřbech, na pouti. Tak, jak se v kancionálech od samých počátků objevovaly některé odkazy na světské písně (např. v katolickém kancionálu Šimona Lomnického z roku 1580 odkaz na píseň *V černém lese stáli*), není hranice mezi světským a duchovním v hudební stránce kramářských písní zřetelná.
- Starší vrstvu nápěvů světských písní zastupují duchovní písně 17. a 18. století (*Ukrutná smrt, přehrozná smrt, Pozdraven bud', Františku*). Jejich nápěvy byly užívány nahodile (podle rozsahu sloky) nebo záměrně. Např. mravoučné příběhy nabízely melodii postní písně *Černěť já se přistrojím*.
- Odkazy skrytého významu (*Známou notou, Povědomou notou, Obzvláštní notou, Má svou notu*). Za odkazy typu *Obecní notou* jsou ve světském kramářském zpěvu zpravidla čtyřřádkové melodie s osmislabičnými verši nebo jiným počtem slabik.

Média písňové tradice (Věra Frolcová)

Média písňové tradice
Ze životopisu písně a nápěvu *Barboro, panenka svatá* v kramářském zpěvu
[1679]–1966

Datace provenience	textový incipit	nápěv strofické schéma nebo počet slabik	médium funkce, kontext
1966 Louky nad Olzou EÚB A 1406/39	Barboro, patronko svata, pro Kristove rany scata	notace 8a 8a 8a 8a	paměť a ústní tradice píseň havířů před fáráním do dolů
1941 Mariánské Hory EÚB A 509/5	Barboro, panenka svatá, pro Kristovo jméno sřatá	notace 8a 8a 8a 8a	paměť a ústní tradice zpěv o hornických svátcích v Šenově
[1870–1880?, české země] MZK VK-0000.792,přív.15	Ach, poslechněte křesřané věci divné neslyřchané	Jako Barboro panenka svatá 8 8 8 8	KT novina o vraždě syna u Znojma
[1800 Praha ?] MZK VK-0000.467,26	Barboro, panenka svatá pro Kristovo jméno sřatá	8 8 8 8	KT píseň k patronce šťastné smrti

1786 Olomouc Josefa Hirnleová MZK VK-0000.340,7	Zastav se, sedláčku milý, pozoruj maličkou chvíli	Jako Barboro, panenka svatá 8 8 8 8	KT píseň k sv. Isidorovi, patronu rolníků
1771 Litomyřl Antonín Vojtěch Kamenický MZK STS-0559.401	Poslechněte, ó křesřane, věci hrozné neslyřchané	Zpívá se jako Barboro, panenka svatá 8 8 8 8	KT novina o kometě roku 1770 v Rusku
[1751–1800?] Olomouc Josefa Hirnleová ? MZK VK-0000.340,2	Poslyřte věrni křesřané o strařlivým soudu Páně	Zpívá se jako Barboro, panenka svatá 8 8 8 8	KT píseň o posledním soudu
1712 Praha HTB Rosenmüller	Barboro, panenka svatá, pro Kristovo jméno sřatá	bez notace 8a 8a 8b 8b	tiřtěný Kancionálek historický písně k svatým
[1701–1725 Praha ?] MZK VK-0000.575,52	Barboro, panenka svatá, pro Kristovo jméno sřatá	Má svou notu 8 8 8 8	KT píseň za šťastné skonání
1697 Brno František Ignác Sinapi MZK STS-0036.352	Barboro, panenka svatá, pro Kristovo jméno sřatá	Jako O gloriosa domina 8 8 8 8	KT písníčky proti úhlavnímu nepříteli
[1679?] Bzenec [Jan Klabík] BzenKan, VMO R 73, s.p.	Barboro, panenka svatá, pro Kristovo jméno sřatá	4hlasá notace 8 8 8 8	rukopisný kancionál

Konec kramářské písně?

- Písňový repertoár se přenesl buď do jiných médií, zásadně se proměnil anebo zcela zanikl, vymizel i typický způsob kramářského prodeje.
- Měnila se i témata písní a způsob uchopení látky. Náboženské písně, se na přelomu 19. a 20. století zčásti začleňují do kancionálů.
- V městském prostředí se zpěv zčásti přesunul na hospodská pódia, posílil herecký prvek a dal vyniknout šlágrům a kupletům. Parodie.
- Koncem 19. století se objevuje, zčásti i na kramářském základě, je politická píseň spojená s dělnickým hnutím. Zejména je akcentovaná národní linka.
- Socialistické písně, často žánrově i melodicky odlišné od hlavního kramářského proudu, se ještě stihly dostat i do repertoáru pouličních zpěváků, včetně tradiční ukazovací tabule. (Karbusický 1953: 31).

Konec kramářské písně?

- Bibliofilské přetisky vydávané od počátku 20. století.
- Některé kramářské písně dosud v obecném povědomí, ve formě známých lidových písní i jako součást repertoáru současných interpretů populární hudby. Návaznost patrná zpravidla u textů, v některých případech i u melodické linky.
- Několik dodnes oblíbených lidových písní má své nejstarší doklady právě ve světských kramářských tiscích. Např. *Čtyři koně ve dvoře*, *Ach prší, prší rosička*, *Žežulinko, kde jsi byla* nebo *Ó hřebíčku zahradnický*.

Don Špagát

- Výrazným inspiračním zdrojem se pro novodobé umělce stala píseň o Donu Špagátovi.
- Kreslíř Jiří Winter-Neprakta k jejímu textu ve 40. letech vytvořil ilustrace. *Píseň o Donu Špagátovi*. www.neprakta.info.
- V roce 1969 nazpíval píseň Jiří Suchý (pořad Grandsupertingltangl) a své vystoupení doprovodil osmi ilustracemi Karla Saudka. Ty reagovaly na vraždu Sharon Tateové (manželky režiséra Romana Polanského), kterou 9. srpna 1969 ubodali dva členové gangu „Rodina“ masového vraha Charlese Mansona.
- V roce 1987 vyšla v nakladatelství Supraphon vinylová deska *Don Špagát a další písně mládencům a pannám pro obveselení mysle a ukrácení času na světlo* vydané.
- Píseň dále zpracoval výtvarník Jiří Štamfest a pro současníky ji proslavila skupina Šlapeto.

Kramářské písně v krajaňských komunitách

- Český psané kramářské písně přežívaly nejen na českém území, ale také v krajaňských komunitách v zahraničí, kam Češi v průběhu 19. století odcházeli za lepšími možnostmi obživy.
- V repertoáru volyňských Čechů se dochovalo asi 5 % kramářských písní, vzniklých zpravidla kolem poloviny 19. století. (Pospíšil & Thořová & Lohvinová 1997).
- V krajaňské vesnici Čechohrad (dnešní Novgorodkovka v jihovýchodní Ukrajině) v roce 2007 Anastázie Chalupnik zpívala Haisova „Fridolína“ a kramářskou píseň *Lidinky poslyšte směšné zpívání*, která ironicky líčí idylický život v Americe a reflektuje tak problematiku vystěhovalectví.
- také špalíček jugoslávských Čechů z Kaptolu, dnes uložený v brněnském pracovišti Etnologického ústavu AV ČR, v. v. i. (sign. EÚB E 34).

Kramářské písně a politická satira

- Vzpomínka básníka J. S. Machara na politika a revolucionáře J. V. Friče: „V roce 1886 na svůj svátek pozval nás k večeři. [...] A tehdy nám rozdával svou právě vyšlou *Novou píseň o hrozném sfašování starých památek, objeveném skrze dvě hvězdy českých a vysokých škol pražských roku tohoto. Zpívá se jako Jabůrek u kanónu stál.* Úpravou byla píseň dobrou imitací jarmarečních balad, byla tištěna švabachem a na měkkém papíře, i slohem je zúmyslně připomínala: *Lidi zlatý, to je škandál, v Praze strh se hroznej randál pro dvě moudré palice, ty to mrzí velice, /:že co svět světem stál, vše Hanka sfašoval.:/*“ (Podle Bystrov 2015: 368).
- V souvislosti s uprchlickou vlnou ji užili sympatizanti a členové Strany přímé demokracie pro kritiku vstřícného přístupu k uprchlíkům ze strany politiků a médií. Píseň nese název *Hranice*, je zpívána na nápěv *Ej od Buchlova*. *Hranice*. <https://www.youtube.com/watch?v=5iA6uTXU290>.

Ohlas kramářských písní v dětském prostředí

- Ohlas kramářských písní lze snad spatřit i v písních, které jsou dnes zpívány zejména v dětském prostředí, jako je např. píseň *Na kopečku v Africe* o známém českém lupiči Václavu Babinském. Dle A. Votruby píseň vychází z pražské sentimentální písně *Vězení, ach vězení*. (Votruba 2007: 384).
- L. Souček se domnívá, že „známej lotr mexickej“ je „jedna z posledních vzpomínek na nešťastné mexické dobrodružství císaře Maxmiliána a českých chlapců, kteří ho jako hudebníci i vojáci za moře doprovázeli.“ Kramářské písně o lupiči Babinském a císaři Maxmiliánovi byly ve společnosti 2. poloviny 19. století velmi populární. (Bystrov 2015: 318; Souček 1981:14–15).
- Ačkoli kramářské písně jako médium v českých zemích zanikly, způsob výstavby textu, melodie a některé performativní prvky přežily, byť většinou jen jako inspirační zdroje, v nových formách populární kultury.